

5.3 Zásady komunikačního chování

Komunikační systémy pro sluchově postižené nám umožňují přistupovat v komunikaci s dítětem/žákem/ osobou podle stupně sluchové vady a nastavené komunikační cesty. Při komunikaci s osobou se sluchovým postižením je potřeba dbát na specifické potřeby jedince, aby došlo k požadovanému porozumění. Mnohdy se slyšící jedinci dopouští chyb v komunikaci, které zapříčiňují jak vzájemné nepochopení, tak celkovou nekomfortnost obou stran. Rovněž je vhodné zajistit podmínky pro odezírání.

Navázání kontaktu s osobou se sluchovým postižením předchází uvědomění si, že tito vnímají především pomocí zraku a hmatu. Doteky jsou povoleny v oblasti ramen a horní části paží, v případě polohy vsedě či důvěrnějšího vztahu s osobou jsou povoleny doteky také v oblasti vnější části stehen. Nevhodné jsou doteky především na ruce, které mohou osobám se sluchovým postižením sloužit jako komunikační prostředek. Pomoci nám také může opakované vypnutí a zapnutí světla.

U malých dětí, v době zjištění sluchového postižení je vhodné využívat zejména vizualizaci v dostatečné míře. Následující tabulka¹³ nám vytýčí důležité zásady v komunikaci s dítětem, po zjištění, že dítě má sluchové postižení jakéhokoliv stupně.

Tabulka 13 Zásady pro komunikaci se sluchově postiženým dítětem po zjištění sluchové vady

Pro komunikaci s dítětem se sluchovým postižením je důležité:
Začít s reedukací co nejdříve – využít spontánního žvatlání a broukání.
Využívat a procvičovat zbytky sluchu, procvičovat při hrách hmat.
Využít období s přirozeným soustředěním dítěte na obličej mluvčího pro přirozený nácvik odezírání.
Na každý pokus o komunikaci vždy reagovat (řečí, úsměvem, pohybem, dotykem)
Využívat neverbální komunikaci – „řeč těla“ (Holmanová, 2002).

Pro děti s těžkým sluchovým postižením je **neverbální komunikace** často jedinou formou komunikace v raném věku. Malé, slyšící dítě instinktivně odhadne postoje mluvčího člověka k tomu, co říká, i ke komu hovoří.

Na počátku rehabilitace sluchu a edukace řeči je u nejmenších dětí nutné začít co nejdříve **využívat spontánního žvatlání a broukání** – dítě se od počátku naučí používat hlas a nezůstane „tiché“ (Škodová, Jedlička a kol., 2003).

Obrázek 6 zdroj: <https://zena-in.cz/clanek/jak-mluvit-s-neslysicim>

Při komunikaci se sluchově postiženým jedincem dodržujeme určité zásady, aby naše komunikace byla co nejefektivnější a porozumění co nejlepší. Jelikož existuje mnoho typů sluchových vad, vytýčíme si základní a nejdůležitější zásady:

- **Navázání zrakového kontaktu** před rozhovorem.); udržujeme oční kontakt po celou dobu rozhovoru.
- **Položení otázky o formě komunikace.** Zda chce sluchově postižený mluvit, odezírat, psát, nebo používat znakový jazyk. Zachováváme postoj čelem k neslyšícímu (každá změna orientace v postavení našeho obličeje znesnadňuje odezíráni, pokud ho sluchově postižený využívá.
- **Sdělení tématu rozhovoru.** Dbáme na zřetelnou výslovnost a mluvíme volnějším tempem při zachování přirozeného rytmu řeči. Zdůrazňujeme klíčová slova. V případě potřeby opakujeme sdělení jinými slovy.
- **Podmínky rozhovoru.** Nezvyšujeme hlas a nekřičíme při komunikaci s nedoslýchavým jedincem. Vhodné je zajistit dobré poslechové podmínky bez okolního hluku.
- **Opakování otázek a přesvědčení se o porozumění.** Ptáme se sluchově postiženého, zda nám porozuměl. Důležité dotazy raději opakujeme a můžeme použít písemnou formu. U neslyšících uživatelů znakového jazyka je bezpečnější počkat na tlumočníka.

- **Ohleduplné chování.** Stále mějme na paměti, že neúspěšná komunikace může být důsledkem sluchového postižení. K sluchově postiženému jedinci přistupujeme se stejným respektem a ohledem na důstojnost jako k osobě bez postižení. Neprojevujeme netrpělivost, neomezujeme komunikaci, ale snažíme se najít cesty, jak se vzájemně lépe dorozumět a pochopit.

PRO ZÁJEMCE

Rovněž komunikace s neslyšící osobou za přítomnosti tlumočníka má také svá specifika. Více lze najít na webových stránkách: www.praha.cun.cz.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Odezírání je desetkrát časově náročnější než vnímání řeči sluchovou cestou!

Udává se, že odezíráním lze odchytit pouze třicet procent artikulované řeči!

Nelze zároveň psát zápisky (diktát) a odezírat. Pro sluchově postiženého je to velmi náročné, unikají mu slova, projevuje se větší chybovost v napsaném textu.

Vizuo-motorické a auditivně-motorické komunikační systémy sluchově postižených mají specifické zásady, které je nutné mít na paměti a důsledně uplatňovat, abychom dosáhli nejoptimálnější podmínky v komunikačních interakcích s těmito osobami.

5.4 Metodické přístupy ve výchově a vzdělávání osob se SP

Teorii reedukace sluchu a řeči se zabýval již profesor Sovák v padesátých letech minulého století a formuloval na tehdejší dobu poměrně málo známou **zásadu komplexního přístupu**, v současnosti známou jako **holistický přístup** k osobám se zdravotním postižením.

Ve výchově a vzdělávání sluchově postižených dětí a žáků uplatňujeme specifika, která spadají i do zásad obecné pedagogiky: